

Kardinal Josip Bozanić, nadbiskup zagrebački

Pozdravni govor na otvaranju znanstvenog skupa: Kardinal Stepinac i Srbi u Hrvatskoj u kontekstu Drugoga svjetskog rata i poraća
Zagreb, 24. studenoga 2015. godine.

Draga braćo u biskupskoj, svećeničkoj i đakonskoj službi,
drugi redovnici i redovnice, bogoslovi i sjemeništari!
Poštovani predstavnici sestrinskih Crkava i vjerskih zajednica,
cijenjeni osobni izaslanici Predsjednice Republike Hrvatske,
poštovani predstavnici republičkih i gradskih vlasti,
cijenjeni članovi diplomatskih predstavništava,
poštovani predstavnici akademskoga, sveučilišnoga,
kulturnoga i političkoga života,
cijenjeni uzvanici i gosti,
drugi sudionici Simpozija!

1. Radostan sam što vas sve mogu pozdraviti u našem Nadbiskupijskom pastoralnom institutu, okupljene u želji da budemo dionici iznimno važnoga skupa kojemu je cilj na znanstven način, sa svom odgovornošću i otvorenošću, razmotriti jedno od pitanja, vezanih uz život zagrebačkog nadbiskupa blaženoga Alojzija Stepinca, koje se snažno i višeslojno odražava u našoj sadašnjosti, uvelike nadilazeći granice Hrvatske.

Izražavam zadovoljstvo što se ostvario Simpozij kakav smo već duže priželjkivali i nadali mu se. Puno je razloga zbog kojih je on potreban i puno je razloga zašto do sada nije održan. Današnji susret u meni pobuđuje i zahvalnost svima koji su u njega uložili svoju zauzetost, htijenje, znanje i vrijeme. Zahvalan sam Hrvatskomu katoličkom sveučilištu, a naročito svim članovima Organizacijskoga odbora koji je ostvario povjerenje mu osmišljavanje koncepcije i koordiniranje organizacije Simpozija.

2. Gledajući sâm program današnjih izlaganja, očito je da je odnos nadbiskupa Alojzija Stepinca prema Srbima u Hrvatskoj u relativno kratkom povijesnom razdoblju potrebno sagledati na pozadini previranja u Europi i svijetu nakon raspada Austro-Ugarske monarhije i javljanja raznih težnja koje su rađale nove državne zajednice. Potrebno je to sagledati i u vidu pojave novih hegemonija i u vrtlogu oblikovanja triju totalitarizama koji su obilježili dvadeseto stoljeće: nacional-socijalizma, fašizma i komunizma.

U kontekstu koji nije lako proniknuti u svim njegovim vidovima nalazi se i poslanje Crkve te uloga njenih službenika, izloženih raznim pokušajima utjecanja na njih da se priklone nekoj ideologiji. Ako to nije moguće izravno, totalitarne vlasti političkim, medijskim, obrazovnim i drugim sredstvima oblikuju svoju interpretaciju, koja zahvaća razne segmente društva i može se protegnuti u desetljeća nakon samih događaja. Ta mogućnost postoji dotle dok se ne predstave vjerodostojni dokumenti, dok se ne prikaže cjelovita istina i stvarni odnosi.

3. Svrha ovoga Simpozija leži u tome da se, mimo političkih interesa, iznesu činjenice i njihovo tumačenje koje – jer slijedi znanstvenu metodu – može biti provjereno od svih koji se s njima susreću. U tome traganju za istinom vjerujemo da će ovaj Simpozij pridonijeti osvjetljavanju odnosa nadbiskupa Stepinca prema pripadnicima srpskoga naroda u Hrvatskoj i prema Srpskoj pravoslavnoj Crkvi.

Nadbiskupov život i djelovanje postao je prizma kroz koju su prolazile razne nijanse odnosa prema hrvatskim vjernicima, prema hrvatskom narodu i njegovoj čežnji za slobodom i državom, kako u vrijeme njegove službe, tako i nakon nje. Zanimljivo je vidjeti kada se i zašto pojavljuju napetosti u onome području koje se uobičajeno zove hrvatsko-srpskim odnosima. To otvara zahtjev za odgovorima na niz pitanja, kao što su: Kako to da

do određenoga razdoblja izraženijih teškoća u hrvatsko-srpskim odnosima nije bilo i što su bili uzroci njihova pojavka? Na koji se način politički odnosi prelamaju u životu Crkve? Gdje je u svemu tome mjesto zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca? Kako se on postavio svojim razmišljanjem, govorenjem i djelovanjem? Što je učinio, a što nije učinio? Na temelju čega se nadbiskupa Stepinca optuživalo i optužuje danas? Smije li ga se na temelju danas dostupnih dokumenata osuđivati ili promatrati kao uzor?

4. Za nas katolike kardinal Alojzije Stepinac je blaženik te vjerujemo uskoro i od Katoličke Crkve proglašeni svetac. Kao vjernike ta nas činjenica potiče da ga nastavimo još dublje upoznavati. Dakle, i vjernički nam je stalo da istinom dopiremo do svega što je njega učinilo dostojnim liturgijskoga čašćenja i primjerom nasljedovanja Isusa Krista. I čim smo snažnije usmjereni na duhovnost, tim smo privrženiji promicanju svakoga pristupa koji čestito iznosi istinu, te smo zahvalni svima koji svojim historiografskim radom i povijesnim istraživanjima pridonose da nadbiskup Stepinac ne bude prepušten proizvoljnim manipulacijama.

On sam je više puta spomenuo da će mu povijest dati pravo. To se uistinu i očitovalo na razne načine u našoj domovini i u svijetu. Međutim, svjedoci smo da osporavanja nisu nestala. Zato smo smatrali primjerenim da organiziranjem ovakvoga Simpozija pomognemo da nejasnoće budu manje nejasne i da u čežnji za istinom i s odgovornošću koju danas imamo pomognemo u zacjeljivanju rana i ublažavanju netrpeljivosti te u prepoznavanju nakana onih kojima je stalo da prijepori budu veći.

Nadam se da će današnji dan biti doprinos inicijativi pape Franje da se putem radne skupine, u kojoj bi trebali biti stručnjaci, učini korak prema boljemu razumijevanju života i djelovanja blaženoga Alojzija Stepinca.

Ovakvi su simpoziji važni osobito za nove naraštaje za koje smo odgovorni mi, kako što su u ono vrijeme bili odgovorni tadašnji duhovni pastiri i politički nositelji vlasti. Ta odgovornost nam ne dopušta da djeca i mladi budu hranjeni neistinama, nego da im pomognemo susresti istinu.

5. Danas imamo priliku pobliže promotriti utemeljenost dviju tvrdnja iz govora nadbiskupa Stepinca na suđenju 3. listopada 1946. godine, što ih je iznio govoreći o svome odnosu prema pripadnicima srpskoga naroda. Te su tvrdnje izravno vezane uz vjerske prijelaze, ali se odnose na cjelokupno djelovanje Zagrebačkoga nadbiskupa. Najprije kaže: »Savjest mi je čista, a povijest će jednom reći o tom svoj sud«. Zatim dodaje: »Išlo se na ruku srpskomu narodu s nakanom, da mu se pomogne, kako se dalo i moglo«.

Zahvaljujem vam, cijenjeni povjesničari, što ste se odazvali i što želite pomoći da povijest donese svoj pravorijek u srcima svih ljudi. Na kojemu će se pravorijeku moći graditi iskreniji odnosi između katoličkih i pravoslavnih vjernika te između hrvatskoga i srpskoga naroda. To je važno i za ekumenske odnose u širem europskom kontekstu, upravo u doba kada smo iskušavani novim izazovima, za koje nam je potrebno pouzdanje u Gospodina te hrabrost i mudrost Božjega Duha koju smo toliko puta vidjeli u postupcima blaženoga Alojzija Stepinca. Na sve vas zazivam Božji blagoslov i plodove koje donosi istina u ljubavi.